

een teken van een onvermogen: ‘Der Wahrheit dienen wenige in Wahrheit’. De waarheid in waarheid dienen, dat betekent onder meer van de waarheid niet een exclusief epistemologisch probleem maken, maar zich ook verhouden tot het tekort dat iedere waarheidsorde opent. Men verhoudt zich niet op de juiste manier tot dat tekort, zo lijkt Nietzsche te suggereren, wanneer men het ziet als een tekort aan inhouden dat men kan aanvullen door van kader of vocabularium te veranderen. Uit een dergelijke historistische nieuwsgierigheid, die de ironicus met de transculturalist deelt, blijkt alleen het onvermogen zich in een eindige horizon in te sluiten. Men klampt zich vast aan de illusie van telkens weer andere inhouden om op die manier de confrontatie met het eigen tekort uit de weg te gaan. Men maakt van het tekort, dat veeleer een formeel statuut heeft doordat het ons met

onze eigen bestaansconditie confronteert, iets inhoudelijks en dekt op die manier het eigen tekort toe of ontnemt het de betekenis die het kan hebben. Op die manier ontnemt men ook de Ander de betekenis waarop hij recht heeft: men denkt de Ander binnen de orde van het ‘kunnen’²⁸ en herleidt hem tot een andere mogelijkheid die ons eigen tekort zo al niet kan opvullen, dan toch kan aanvullen. De Ander is de plaats van een Andere

Inhoud waar ik mij toegang tot kan verschaffen en die ik aanwezig kan stellen. Maar daardoor ontnem ik aan de Ander zijn vreemdheid of laat ik hem niet die vreemdheid hebben die van hem een Ander maakt, d.w.z. iemand die, zoals Levinas zegt, aanwezig is door afwezig te zijn²⁹. Ik ontnem de Ander een ontoegankelijkheid die niet alleen tussen mij en hem geldt, maar die ook voor hem ten aanzien van zichzelf opgaat. De ander is geen *soi-même* (Baudrillard)³⁰ en dat wat ik in hem niet kan aanraken ‘kan hij op zijn beurt niet aanraken’ (Merleau-Ponty)³¹. Door van de ander een identiteit te eisen, ontnem ik in feite de Ander het recht op een tekort dat het zijne is en dat hem belet met zichzelf samen te vallen. De Ander is slechts een andere ‘ware’ positie die van de mijne verschilt. Ik sleur hem dus binnen in die grote markt van de kleine verschillen die Baudrillard de differentie noemt en van de alteriteit *sensu stricto* poogt te onderscheiden.

Door van de Ander slechts een voorlopige vreemde voor mij

te maken en hem te beletten ook een vreemde voor zichzelf te zijn, degradeer ik hem tot de zoveelste ‘chinoiserie’, tot wat Segalen ‘le Divers à la portée de tous’³² heeft genoemd. Degradatie die iets te maken heeft met het onvermogen het verschil als verschil te genieten, d.w.z. als iets ‘wat we ons nooit eigen kunnen maken’. Het echte exotisme onderscheidt zich precies van het banale exotisme doordat het van dergelijke assimilatiepogingen afziet en de Ander zijn soevereine vreemdheid laat: ‘het is een scherp en onmiddellijk bewustzijn van een blijvende onverstaanbaarheid’. Het houdt de Ander op een afstand, maar niet op de manier van het multiculturalisme. Want het multiculturalisme is er niet in geslaagd de Ander op een afstand van zichzelf te laten, omdat het multiculturalisme zelf die afstand binnen zijn eigen zelf niet kon uithouden – vandaar de poging om het eigene van

iedere vreemde besmetting te zuiveren en het zich toe te eigenen volgens een logica die iedere scheur binnen het eigene als het effect van een vreemde indringer begreep. De dood, zou men Heideggeriaans kunnen formuleren, komt in het multiculturalisme altijd van buiten, als iets wat in het eigen organisme binnendringt en er het gapende gat van een afwezigheid in knaagt. Maar ook het transculturalisme miskent, Heideggeriaans beschouwd, de dood die het altijd een pas vóór wil zijn door ergens

anders te zijn en door vooral daar te zijn waar de dood niet is, in een soort oneindig uitstellen van de entropie.

Vandaar ook dat transculturalisme, dat het multiculturalisme als een neo-racisme had voorgesteld, zelf weer aanleiding zou kunnen vormen tot een ander racisme: een racisme dat ontstaat wanneer de Ander weigert die plaats te zijn waar de dood (nog) niet is en zich in een kwetsbaarheid toont die voorbij de sfeer van het zuiver interessante en alternatieve ligt.

De ander, die aan het sterven is, helpen om zijn eigen dood te sterven, is dat niet het minimum aan ethiek dat Heidegger in *Sein und Zeit* (authentieke ‘Fürsorge’)³³ heeft willen vrijwaren? En is de Ander niet altijd al aan het sterven? Want sterven betekent in deze context niet ‘verdwijnen’. Sterven betekent een tekort hebben en dat niet mogen ontlopen, daar niet van weg mogen kijken. Kunnen sterven betekent: niet op de vlucht gaan voor het tekort, bijvoorbeeld door te pogen in een soort ultieme fusie met de Ander te verdwijnen. Kunnen

